Josip SOPTA

GOST RADIN (RADIVOJ) BUTKOVIĆ I NJEGOV GROB

Od nesumnjiva je značenja za širu kulturnu javnost mjesto pokopa Gosta Radina Butkovića. Začuđuje da povjesničari koji su o tome naširoko pisali nisu naišli na Cekinićevu bilješku o njegovu grobu. Ni Ćiro Truhelka ni Aleksandar Solovjev i za njima mnogi drugi očito nisu znali za ovaj podatak. Da su znali, ne bi nagađali o vjeroispovijesti rečenoga Radina ni o njegovu grobu. Solovjev govori o nekim sumnjivim vjerskim kompromisima Gosta Radina. Sve govori da nije baš tako. Pođimo redom.

O svemu piše i još prije više od 100 godina Kosto Vojnović.[1] No, kako on nije naveo izvor i kako su njegovi pabirci nepregledni, mnogima je promakao upravo ovaj zanimljivi podatak o grobu Gosta Radina. Evo Vojnovićeva teksta:

"Još veći povijesni interes ima grobnica pod broj 18 blizu skalina žrtvenika sv. Antuna gdje bi ukopan Radivoj Gost, koji godine 1440. bi prvi dvorski pobočnik Stjepana Kosače, vojvode sv. Save i gospodara Trebinja i Popova. Kad Turci navališe na Hercegovinu, Radivoj se zakloni u Ston, gdje i umre. Posljednji njegov potomak bi Nikola Andrije Gostović, koji ostavi oporukom od 19. januara 1598. sva svoja dobra samostanu sv. Nikole u Stonu. Grobnica Radivoja bi prisvojena i njegovo ime izbrisano. On je, koji je po pripovijedanju Mavra Orbinija sagradio grad Mostar na rijeci Neretvi ("La sudetta sepulttura fu usurpata e cancellato il suddetto nome di Radivoj Gost il quale ha edificata la Citta di Mostar sopra di fiume Narona, come racconta Mauro Orbini")".

[1] Kosto Vojnović, *Prilozi k arhivalnijem pabircima dubrovačkiem,* Starine 28/1986., str. 79.

Vojnović nije naveo izvor ovoga svoga "pabirka". Vjerojatno tada nije ni znao da je rukopis koji ima u rukama djelo franjevca Lovra Cekinića. To je i razlog zašto su ga mnogi ignorirali. Mi smo uspjeli identificirati njegovo vrelo i autora, koga je Vojnović gotova *ad literam* preveo. To je neumorni istraživač franjevačke i dubrovačke prošlosti, ali i nedovoljno poznati franjevac Lovro Cekinić (u. 1752. Split – Poljud). Iz njegovih zabilješki i prijepisa doznajemo niz podataka iz daljnje prošlosti Dubrovnika, Stona i Slanog. O Stonu, u kome je boravio neko vrijeme, donio je niz zanimljivosti i dokumenata. Sačuvani rukopis je pohranjen u Arhivu Male braće u Dubrovniku; napisao je 1737. godine, dok je bio gvardijan u Stonu. Njega je zaslužni kulturni djelatnik fra Odoriko Baturina naslovio kao "Kratka povijest dubrovačke provincije", što je samo djelomično pokriveno samim sadržajem rukopisa.[2] U najvećem dijelu radi se o povijesti franjevačkoga samostana u Stonu.

Bilješka Lovra Cekinića uvelike osvjetljava ovu neprijeporno važnu osobu s polovine 15. stoljeća i daje nam razumjeti toliko zamršeno patarenstvo Crkve bosanske.

U grobu br. 18 blizu stepeništa sv. Antuna u franjevačkoj crkvi Sv. Nikole u Stonu bio je pokopan Gost Radivoj, znameniti graditelj Mostara, kako ga je opisao Orbini. Cekinićev talijanski tekst je Vojnović preveo, a mi ga donosimo u originalu na talijanskom jeziku.[3]

"La sepultura nr. 18 vicino la predella dell' altare di S. Ant. era di Radivoi Gost, il quale del 1440. fu magiordomo di Stefano Cosacia duca di S. to Sabba, e padrone di Trebigne e Popovo. Nell' innondatione de Turchi il sud. Gost si rifugio' a Stagno, e l' ultimo suo discendente fu Nicolo' di Andrea Gostovich, il quale ha lassato erede di tutti i suoi beni al Connvento di S. Nicolo' in Stagno. Come nel suo Testamneto in questo libro viceverso al fol. 22 (Cekinić piše u ovom rukopisu i sprijeda i straga) *La suedetta sepultura fu usurpata, e cancelato il sudeto nome di Radivoi Gost. Parcat ei Deus qui delevit suprad. celebrerimam memoria. Il sudetto Radivoi Gost ha edificato la cita di Mostar sopra la fiume Narona, come lo raconta Mauro Orbini."*

Gost Radivoj je bio majordom kralja Stjepana Kosače, vojvode sv. Save i gospodara Trebinja i Popova. Prema Lukarevićevoj tvrdnji Mostar je sagrađen 1440. godine.[4] Prvi most u Mostaru je sagrađen 1452. za hercega Stjepana. Stari most je sagrađen 1566.[5] Pavao Anđelić ističe da se podatak

---

[2] Lovro Cekinić, *Brevis historia Rhagusinae provinciae*, Arhiv Male Braće (AMB) 395. Rukopis je B5 formata. Sadrži 214 strana. Pisan je s obje strane. Ima nekoliko praznih listova.

[3] Cekinić, *Brevis*, str. 2.

[4] G. Luccari, *Capioso ristretto degli annali di Ragusa*, Ragusa 1790., str. 166.

[5] M. Orbini, *Kraljevstvo Slovena*, Beograd 1968., str. 181. – 182. (Prev. Z. Šundrica, komentar S. Ćirković) G. P. Luccari, *Copioso ristretto*, str. 166.

o Radinu Butkoviću uklapa u kronologiju postanka Mostara. Mi ne znamo koja je točno bila njegova uloga u osnutku Mostara, ali je svakako bio čimbenik povezivanja grada na Neretvi.[6]

O Gostu Radinu Butkoviću, dvorjaninu na dvoru Stjepana Vukčića Kosače, pisali su brojni autori. U svojoj oporuci iz 1476. herceg Stjepan na prvom mjestu spominje upravo Gosta Radina.

Radin Butković je bio podrijetlom negdje od Konjica. Bio je u službi Radoslava Pavlovića i poslanik Stjepana Vukčića Kosače u Dubrovniku. Bio je Hercegov glavni i "dobar" savjetnik. Za vrijeme turske navale Gost Radivoj je pobjegao u Ston. Umro je početkom 1467. godine. Ostavio je golemo bogatstvo od 5640 zlatnih dukata. Izvršiteljem svoje oporuke imenovao je nećaka Gosta Radina Seoničana i dvojicu Dubrovčana.

Oporuka Gosta Radina čuva se u notarskom prijepisu u Dubrovačkom arhivu i u više navrata je objavljena kao predragocjeni dokument za poznavanja Crkve bosanske. Ona je ujedno i "dogmatski" tekst jednog patarena i slika vremena u kojem je živio. Stoga će joj trebati posvetiti i više pozornosti nego do sada.[7] Noviji kritički prijepis oporuke objavio je fra Dominik Mandić.[8]

Nešto više o sudbini Gosta Radivoja i njegovih potomaka saznajemo iz jedne druge oporuke. Zadnji njegov potomak je Nikola Andrijin Gostović. Prezime Gostović je bilo poznato u Stonu. Ovaj Nikola je testamentom iz 1598. ostavio sva svoja dobra franjevačkom samostanu Sv. Nikole u Stonu. Također ga u svom prijepisu donosi Cekinić.

Dio testamenta u kojemu se govori o ostavštini glasi:

"Adi 19. Gen. 1598. In Christi Nomine. Amen. L'anno della Sant. Nat. del Nostro Sig. 1598. adi 13. Gen. Testamentum di Nicolo di Andrea Gostovich di Stagno. Omissis aliis. Et voglio che tutto il mio bene tanto stabile quanto mobile dopo la morte della mia Madre che tutto si dia et che vadi alli frati di San Nicolo di Stagno, et questo gli lasso che pregano Iddio per la anima mia,..."[9]

Tako je nestala loza Gosta Radina Butkovića.

---

[6] Pavao Anđelić, *Srednjevjekovna župa Večenike (Večerić) i postanak Mostara,* Srednjovjekovne humske župe Mostar, 2000. str. 182.

[7] Ćiro Truhelka, *Testament Gosta Radina",* Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 23/1911., 355. – 375; 25/1913., str. 363. – 381. Površno i neuvjerljivo o liku Gosta Radina pisao je Aleksandar Solovjev. *Gost Radin i njegov testamenat,* Sarajevo 1947., časopis *Pregled,* sv. 7., str. 310. – 318.

[8] D. Mandić, *Bogomilska crkva Bosanskih krstjana,* 2. izd. Chicago, Ziral 1979., str. 543. – 546.

[9] Cekinić, *Brevis,* str. 72. – 73.

Sudbina Radinova groba

Između ostaloga Gost Radin u oporuci ostavlja: *"za hram i za greb, gdje mi kosti budu i legnu 140 dukata"*. Mandić se prevario kad tvrdi da Radin novac nije namijenio za crkvu, nego za grobni spomenik uobičajen među bogatijim patarenima. I mnogi drugi autori nisu znali kamo je otišao taj novac i gdje je Radinov grob. On je završio kao pobožni katolik. Mnogi bosanski krstjani su tako završili. Zanimljivo je da je i njegov kolega i suizvršitelj oporuke hercega Stjepana Pribislav Vukotić završio kao katolik.[10]

Gost Radin je pokopan u franjevačkoj crkvi Sv. Nikole u Stonu, pa je prema tome naveden iznos namijenjen za crkvu i njegov grob.

Grob Gosta Radina je kasnije uništen, za čim žali Cekinić i piše i moli Boga za onoga koji je uništio tako slavan spomenik: *"Parcat ei Deus qui delevit supradictum celeberimam memoriam . – Smilovao se Bog onome koji je uništio tako slavan spomen."*

Vjerojatno se već bilo zaboravilo na velikana u grobu. K tomu je u Stonu vladala kuga koja je pokapanja učinila opreznijima i mnogi grobovi su tada stradali. Među mnogima je baš za vrijeme kuge početkom 18. stoljeća uništen i grob Gosta Radivoja. U popisu grobova koje je učinio već spominjani Cekinić stoji da je u grob br. 18 ukopan 1733. Jakov Mekišić iz Hodilja.[11] To je nekako godina uništenja grobne ploče Gosta Radivoja, koju je Cekinić zacijelo mogao i vidjeti.

Danas ćemo uzalud tražiti i Mekišićev grob br. 18 u crkvi Sv. Nikole u Stonu. Nema je u popisu grobnih ploča prije restauracije crkve, koju je sačinio fra Anđelko Badurina.[12] U prošlom stoljeću je pod crkve prekriven novim pločama kararskoga mramora i iznova presložen.[13] Dodatno je prostor groba uništen preinakama pred oltarom sv. Antuna 1901. godine.

---

[10] Veljan Atanasovski, *Pad Hercegovine,* Beograd: Istorijski institut, 1979., str. 90.

[11] Cekinić, *Brevis,* str. 3.

[12] *Franjevački samostan u Stonu,* Elaborat obnove, Zagreb 1986., str. 66. – 70.

[13] P. Glunčić, *Iz prošlosti grada Stona,* Beograd 1961., str. 99.

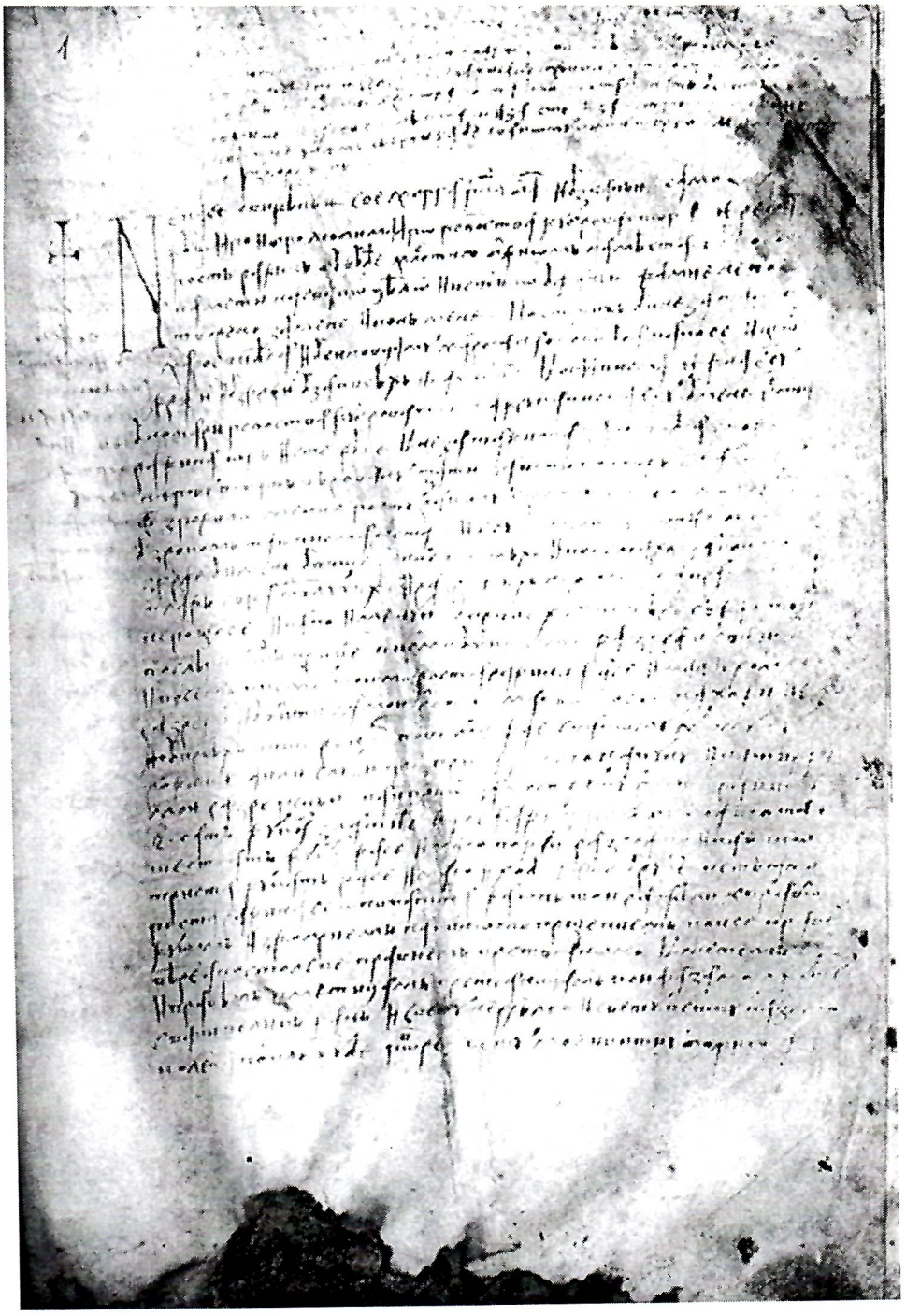

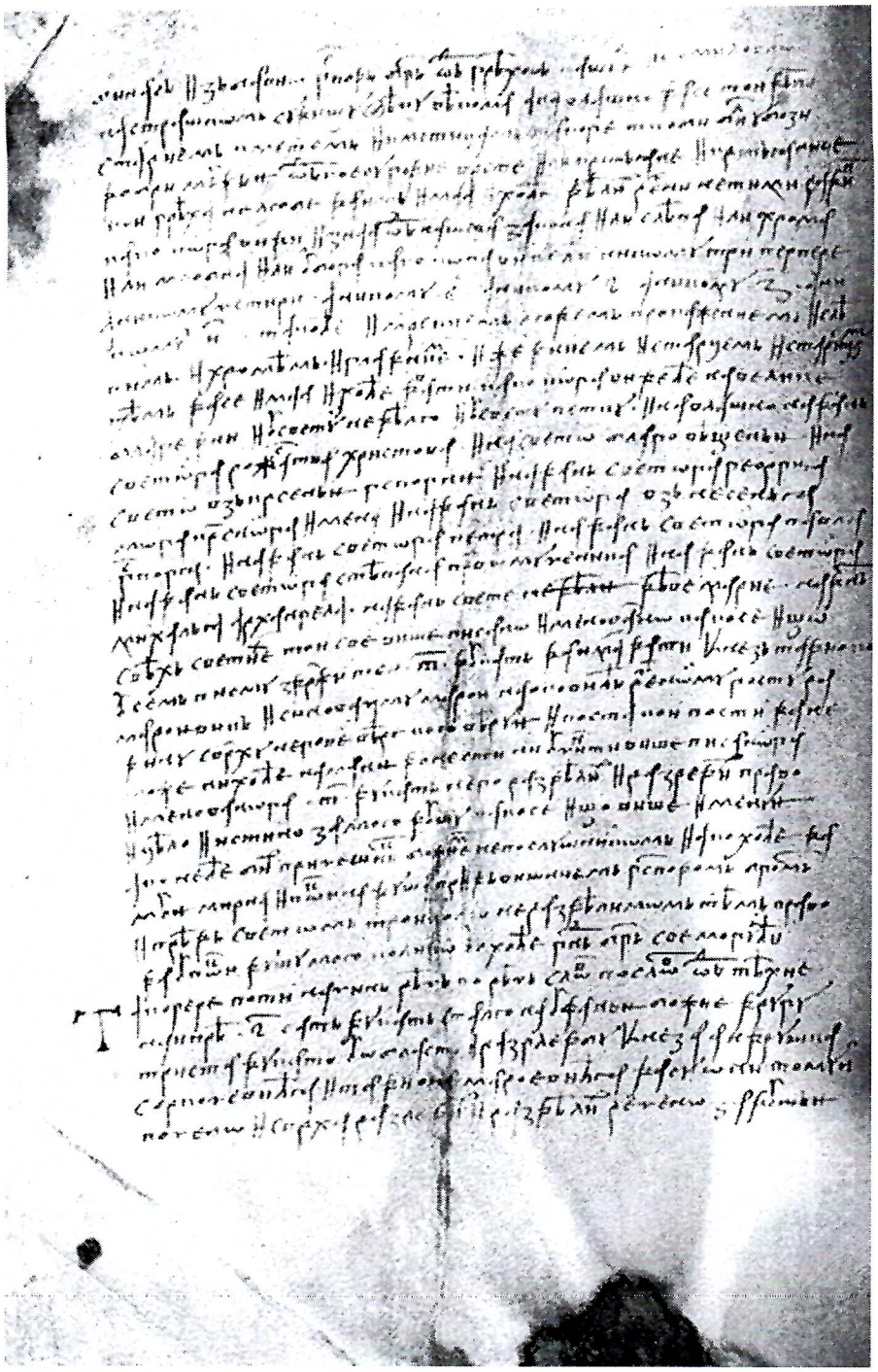

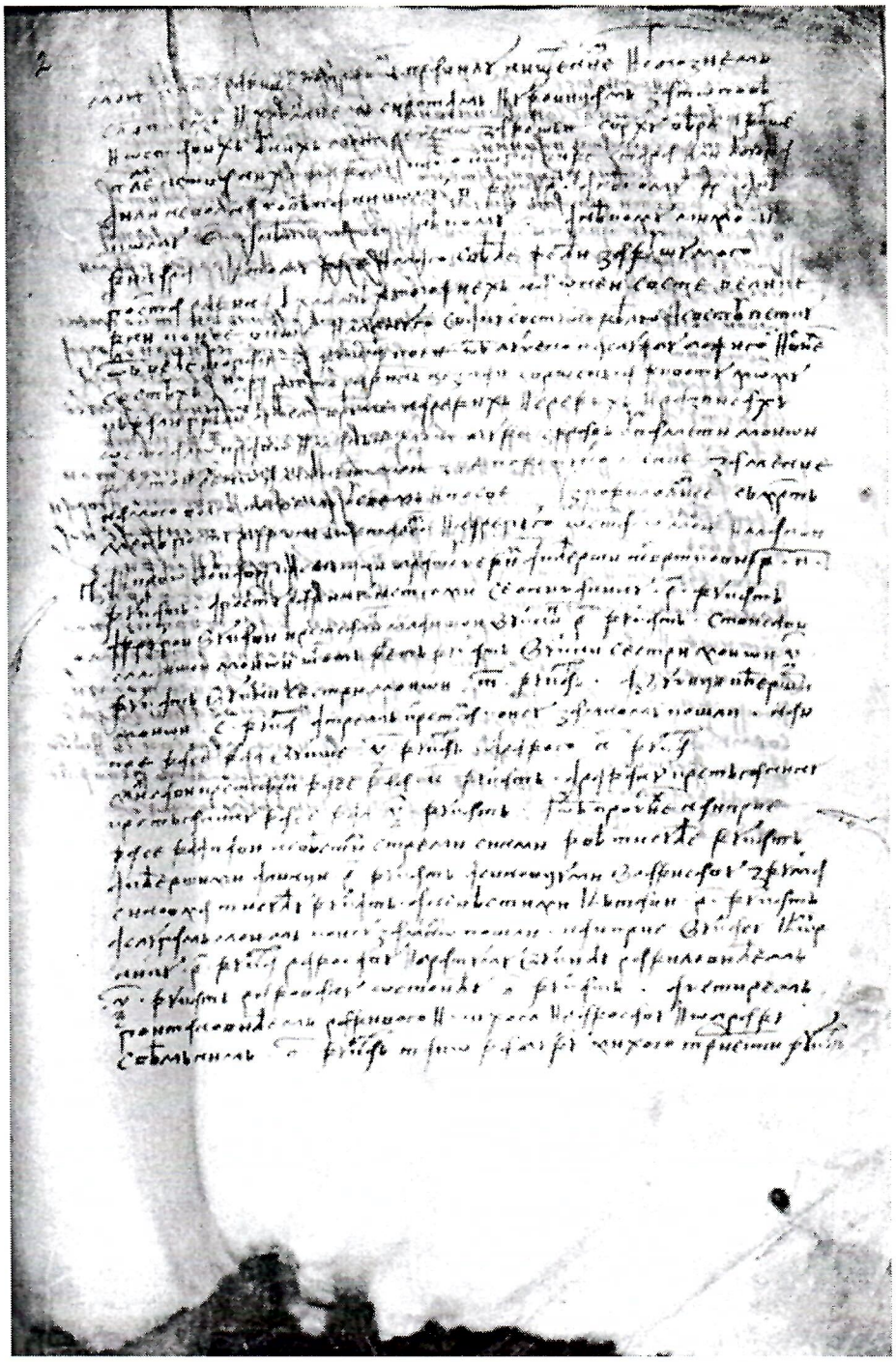

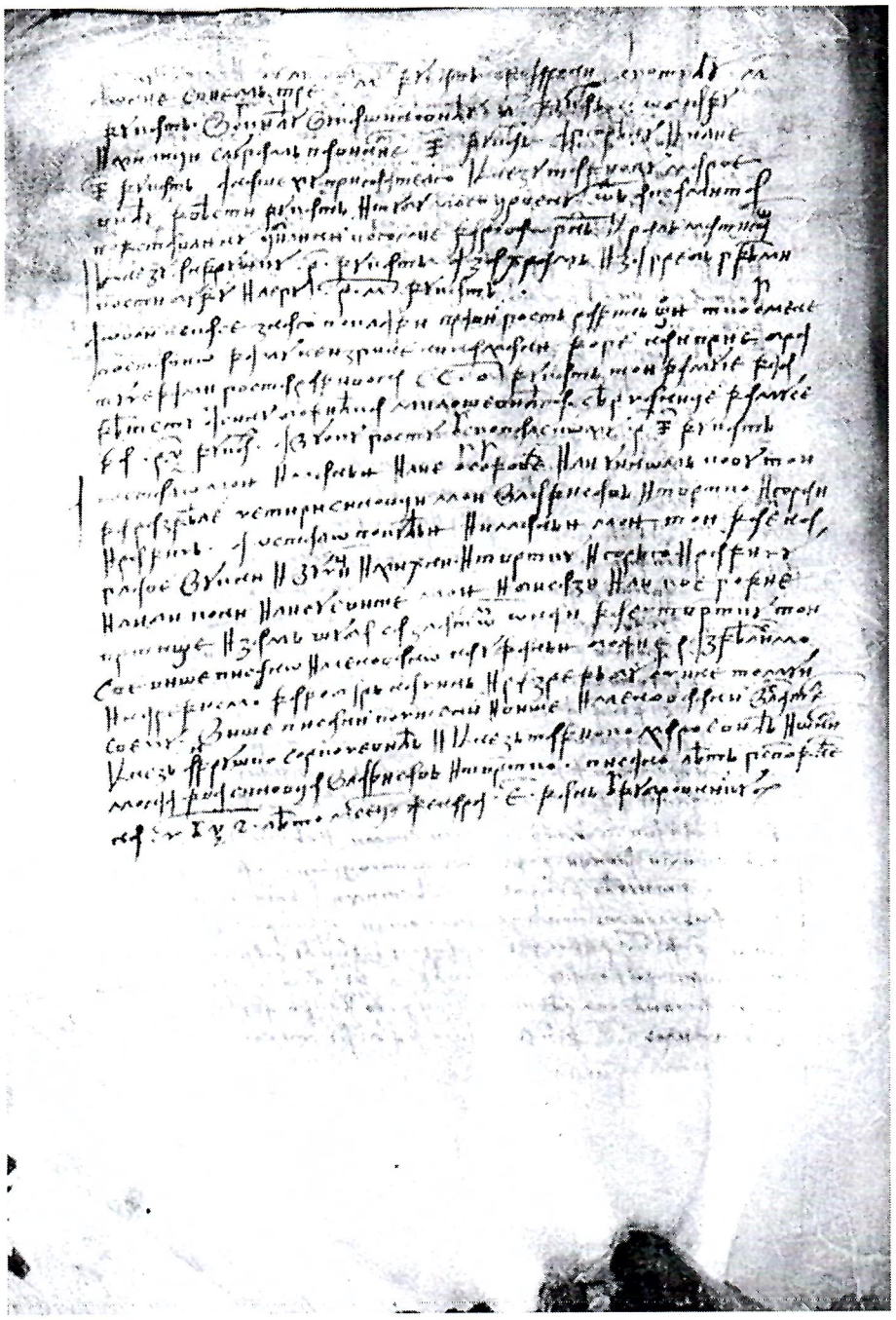

Oporuka Gosta Radina od 1466./7. (DAD, Test. Not. N^{O} 20, a tergo 1-4)

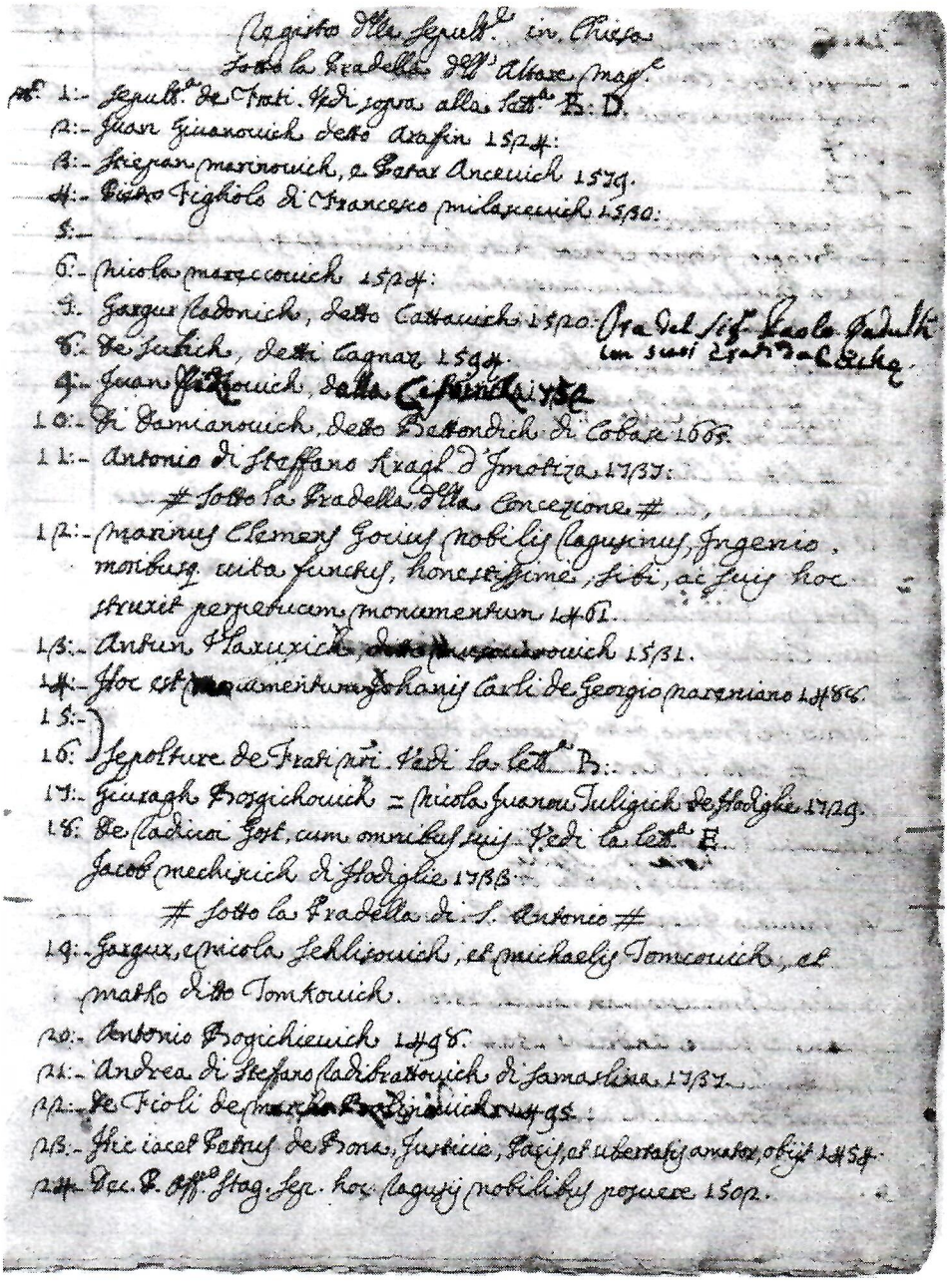

Registar mrtvara franjevačke crkve Sv. Nikole u Stonu s upisom pod br. 18. koji se odnosi na uzurpaciju groba Gosta Radina

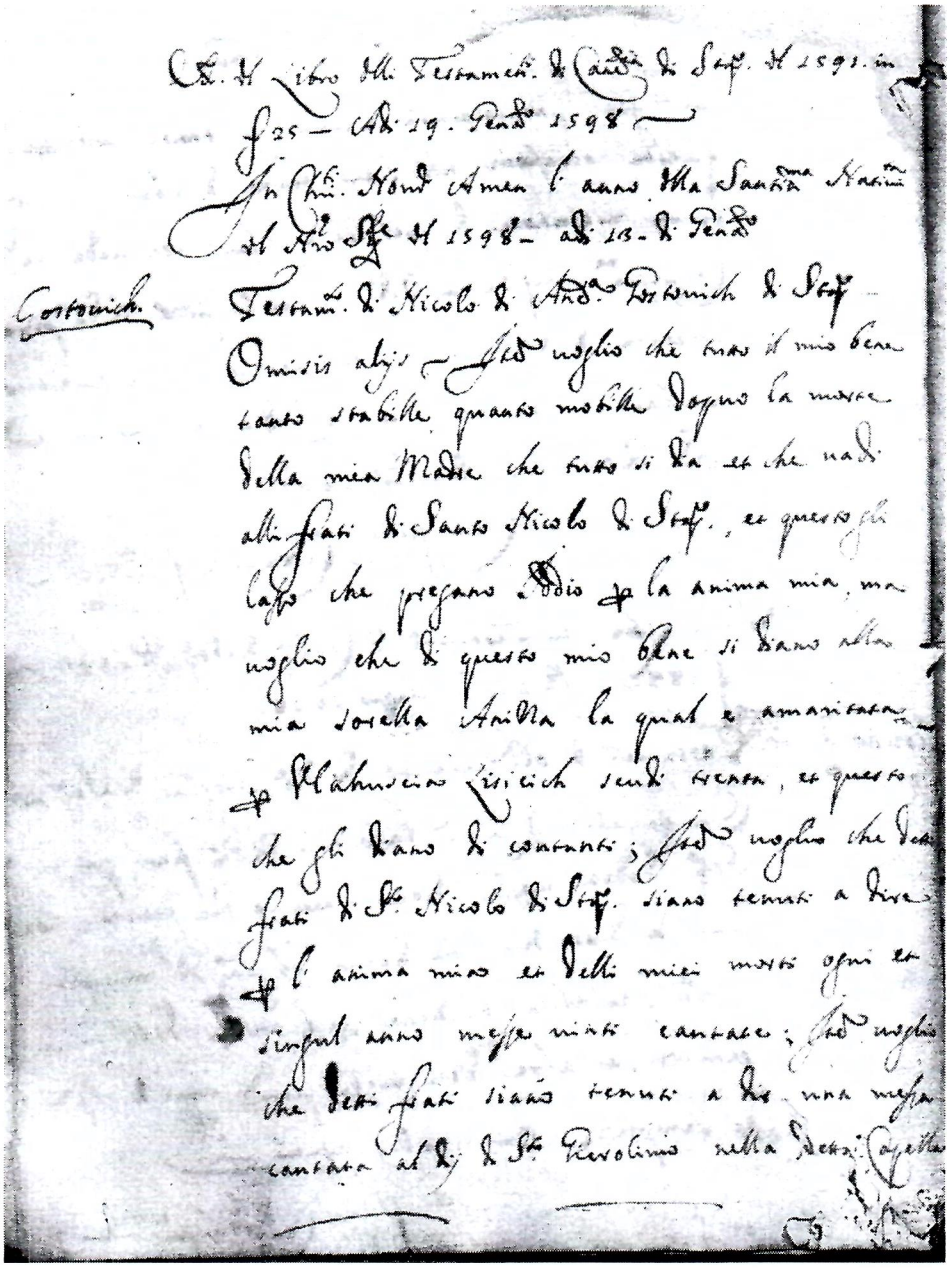

Ekscerpti iz oporuke Nikole Andrijinog Gostovića, posljednjeg potomka obitelji Gosta Radina Butkovića (dio koji se odnosi na franjevački samostan i crkvu Sv. Nikole u Stonu)

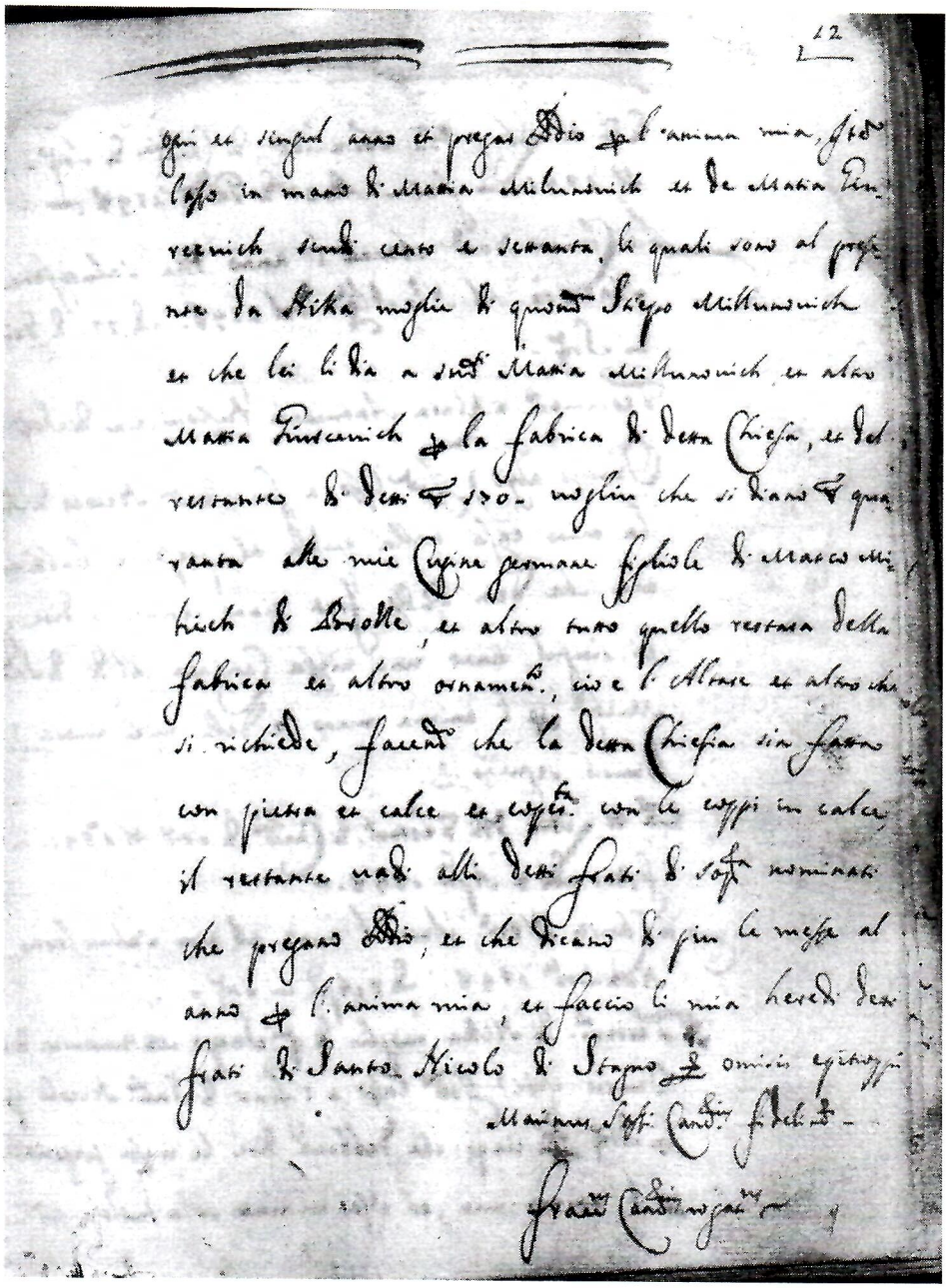

Isto, na str. 58

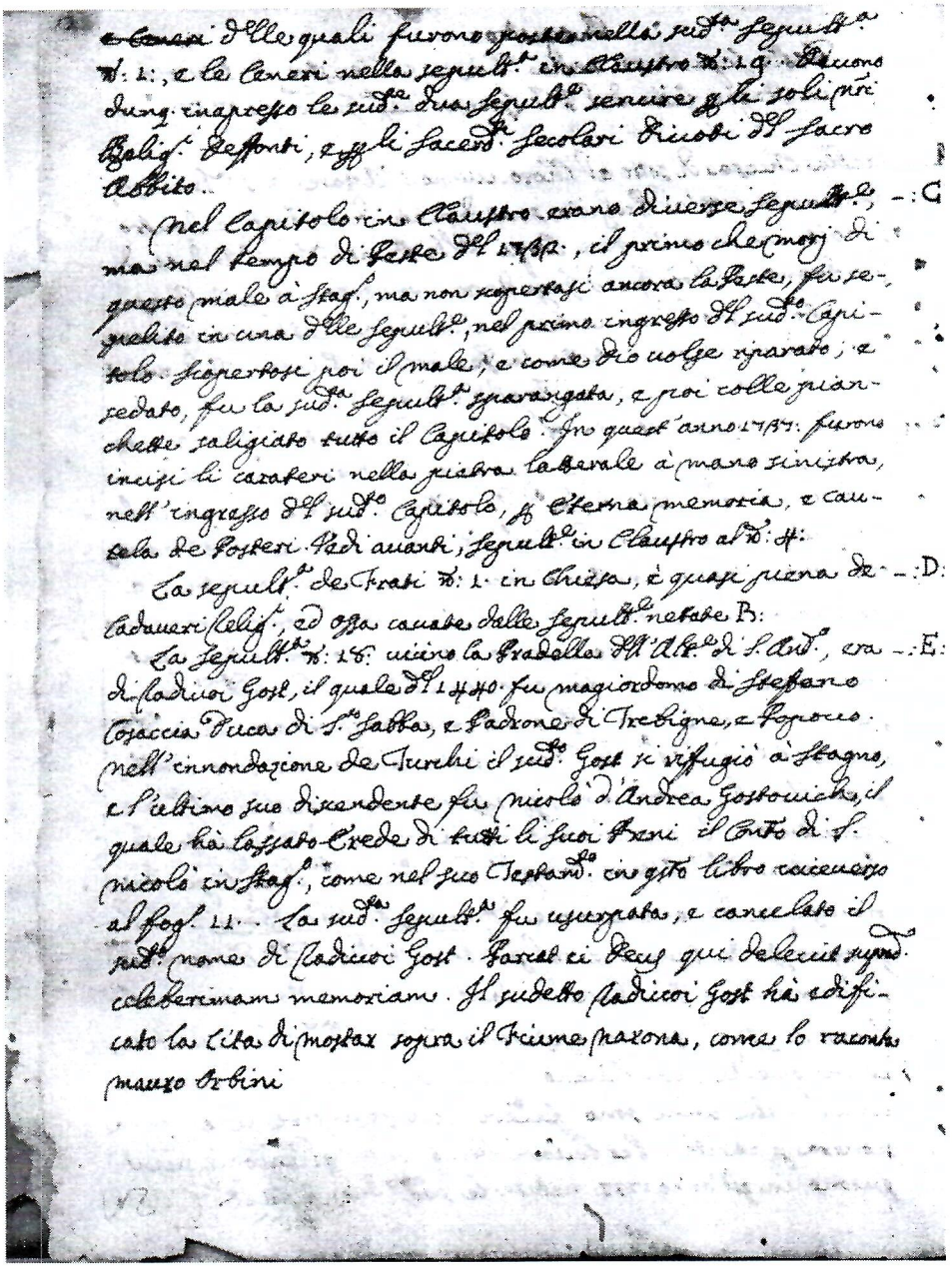

Cekinićev tekst o grobu Gosta Radina
(L. Cekinić, Brevis str. 72-73)